

Barometer 14: toegang van KMO's tot bankfinanciering - November 2011 -

Methodologie

- De KeFiK-barometer peilt naar de toegang tot kredieten voor kleine ondernemingen en zelfstandigen op lange en korte termijn, naar de voorwaarden (prijs, waarborgen, informatie) voor toekenning van een krediet en de relaties tussen de ondernemers en hun bankier(s).
- Hij bestaat uit een enquête gehouden bij **624 bedrijfsleiders** waarvan de onderneming is gevestigd in Vlaanderen (50%), in Brussel (10%) of in Wallonië (40%) en **maximum 10 werknemers** tewerk stelt (inclusief zaakvoerder).
- Deze 14e editie werd gelanceerd **tussen 18 oktober en 21 november 2011**. De barometer bestaat uit **11 vragen** betreffende de toegang tot bankfinanciering voor kleine ondernemingen en **2 bijkomende, variabele vragen** in functie van de actualiteit en het analytische belang van het moment.
- **De meetschaal voor de antwoorden op alle vragen** loopt tussen 0 en 10, waarbij 0 staat voor een zeer ongunstige perceptie, [4,5 en 5,5] een neutrale perceptie en 10 een zeer gunstige perceptie.
- De 11 vragen vormen de basis voor **een algemene index** van de perceptie betreffende de toegang tot bankfinanciering. De schaal van de barometer van deze index loopt tussen 0 en 200, waarbij [0-90] staat voor de negatieve perceptiezone, [90-110] de neutrale perceptiezone en [110-200] de positieve perceptiezone.

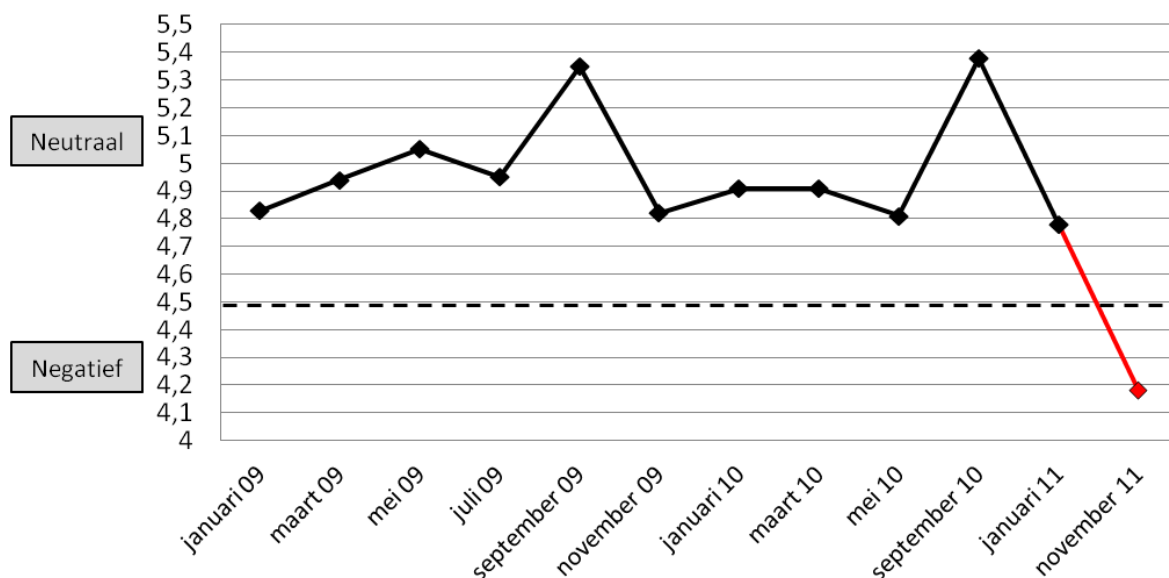
Ondernemersklimaat¹

Het KeFiK heeft bedrijfsleiders gevraagd naar hun gevoel ten overstaan van het ondernemersklimaat. In november 2011, in volle eurocrisis en met het langdurig ontbreken aan een regering, daalde het vertrouwen van de bedrijfsleiders tot een dieptepunt sinds de opstart van de KeFiK-barometer in november 2008. Ten opzichte van januari 2011 daalde het vertrouwen met 12,6%, van 4,78 punten (neutrale perceptiezone) naar 4,18 punten (negatieve perceptiezone) (figuur 1). 50% van de bedrijfsleiders beoordelen het ondernemersklimaat eerder ongunstig, tegenover 38% 10 maanden voordien.

De resultaten van de KMO-barometer van UNIZO voor het 4e trimester van 2011 en de resultaten van de maandelijkse conjunctuurenquête gevoerd door de Nationale Bank bij ondernemingen voor de maand november 2011, hebben de achteruitgang van het vertrouwen van de bedrijfsleiders bevestigd.

¹ Voor de duidelijkheid heeft het KeFiK besloten om enkel de neutrale zone (tussen 4,5 en 5,5) en een deel van de negatieve zone (tussen 4,5 en 4) van de schaal van de barometer op de grafiek weer te geven.

Figuur 1: indicator van het ondernemersklimaat in België, tussen januari 2009 en november 2011 (in punten)

Het vertrouwen van de bedrijfsleiders is gedaald in de drie regio's van het land, maar vooral in Vlaanderen (-14,9%) en in Brussel (-14,1%). In Wallonië is de daling kleiner (-8,7%). Desondanks hebben we kunnen vaststellen dat de Vlaamse bedrijfsleiders (met 4,29 punten) over het algemeen minder pessimistisch zijn over dit onderwerp dan de Waalse (4,18 punten) en Brusselse (3,67 punten) bedrijfsleiders (tabel 1).

Alle sectoren worden getroffen door een daling van het vertrouwen van de bedrijfsleiders. De daling was het grootst in de horeca- (-26,3%), de diensten- (-14,1%) en de bouwsector (-13%). De meest pessimistische ondernemingen eind 2011 bevonden zich evenwel in de horeca- (3,53 punten) en de handelssector (4,09 punten).

Tabel 1: indicator van het ondernemersklimaat per regio en per sector (in punten, januari en november 2011) en de evolutie van het ondernemersklimaat tussen het begin en het einde van 2011

		Januari 2011	November 2011	Evolutie tussen januari en november 2011
Regio's	Vlaanderen	5,04	4,29	-14,9%
	Wallonië	4,58	4,18	-8,7%
	Brussel	4,27	3,67	-14,1%
Sectoren	Industrie	4,49	4,46	-0,7%
	Bouw	5,08	4,42	-13%
	Handel	4,36	4,09	-6,2%
	Horeca	4,79	3,53	-26,3%
	Diensten	4,89	4,2	-14,1%
	Totaal	4,78	4,18	-12,6%

Evolutie van de algemene index die de toegang tot bankfinanciering voor zelfstandigen en KMO's meet²

De algemene index is opgebouwd uit het gemiddelde van de verkregen scores voor de 11 vragen en geeft de algemene perceptie weer van de bedrijfsleiders over de toegang tot bankfinanciering voor kleine ondernemingen.

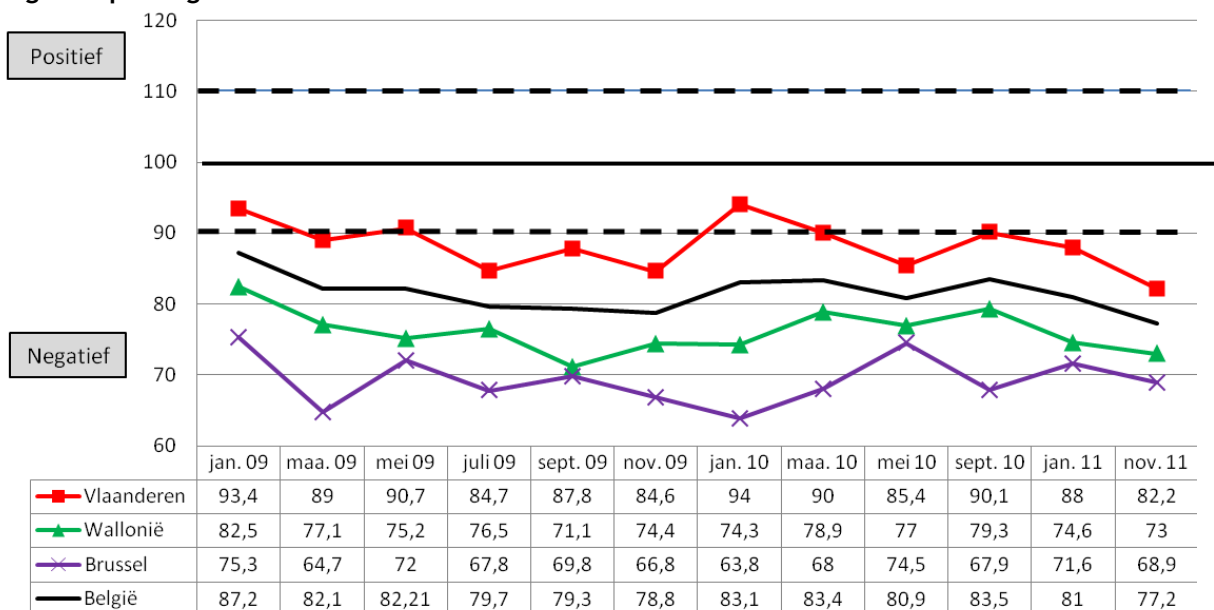
In november 2011 beschouwden de bedrijfsleiders de toegang tot korte- en langetermijnfinanciering als ongunstig en zelfs ongunstiger dan in januari van datzelfde jaar.

De perceptie van de toegang tot financiering verstrakt en blijft ongunstig voor de KMO's en de zelfstandigen. De globale evolutie-index is tussen januari en november 2011 met 4,7% gedaald (figuur 2). De index bereikte het laagste niveau (77,2 punten) sinds de start van de KeFiK-barometer in november 2008.

73,7% van de kleine ondernemingen was eerder pessimistisch³ voor wat betreft hun toegang tot bankfinanciering tegenover 70% in januari 2011.

De dalende index is het meest voelbaar in Vlaanderen met -6,6%, tegenover -2,1% in Wallonië en -3,8% in Brussel. Desondanks zijn de kleine ondernemingen in Vlaanderen (82,2 punten) op dit vlak minder pessimistisch dan deze in Wallonië (73 punten) en in Brussel (68,9 punten).

Figuur 2: algemene index over de toegang tot bankfinanciering voor kleine ondernemingen in België en per regio

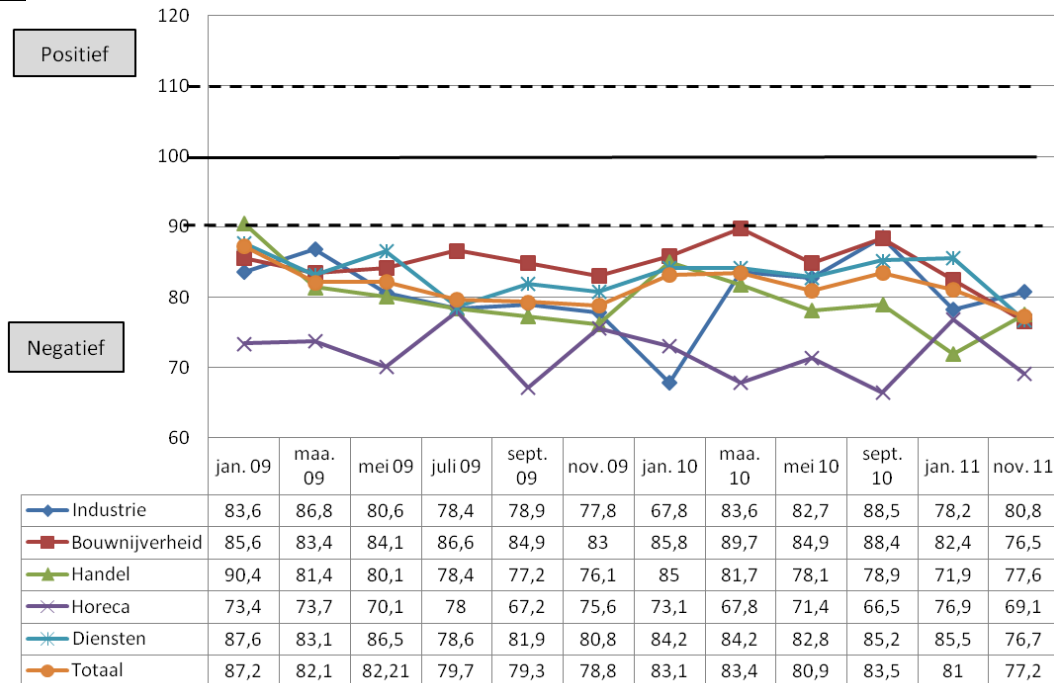
De perceptie van de toegang tot bankfinanciering van de kleine ondernemingen is fors achteruit gegaan in de horeca- (-10,1% met 69,1 punten), diensten- (-10,3% met 76,7 punten) en de bouwsector (-7,2% met 76,5 punten) (figuur 3). Terwijl de terugval van de toegang tot bankfinanciering het grootst was in januari 2011 in de industrie- (-11,6%) en de handelssector (-8,9%) is het gevoel van de bedrijfsleiders in deze sectoren een beetje verbeterd waardoor de vijf sectoren min of meer dezelfde score halen (stijging van 3,3% voor de industriese sector naar 80,8 punten en een stijging van 7,9% voor de handelssector

² De schaal van de barometer loopt tussen 0 en 200, maar om de grafiek duidelijker te maken hebben wij besloten om de zone in de grafiek te herleiden tussen 60 en 120.

³ Hun antwoord stemde overeen met een index lager dan 100.

naar 77,6 punten). We stellen een convergentie vast van de indexen rond de 76-77 punten, dus op een vrij ongunstig niveau. De horecasector op zich is ver onder dat niveau gebleven.

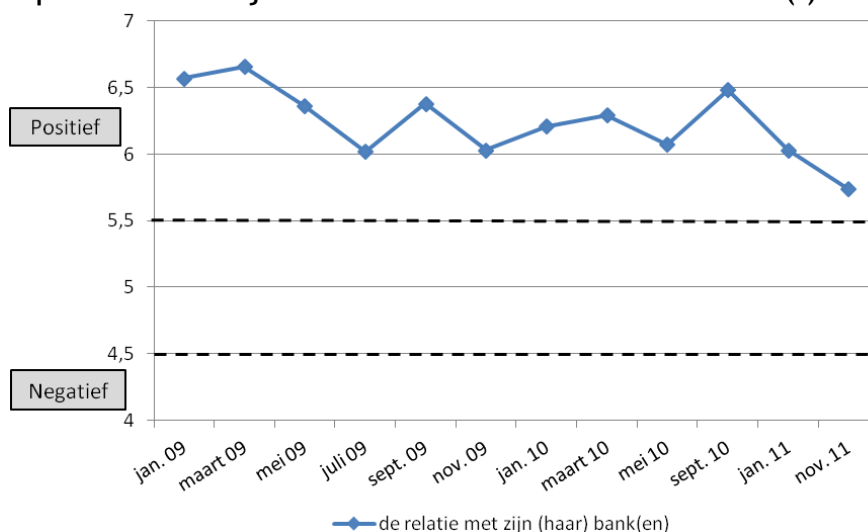
Figuur 3: algemene index over de toegang tot bankfinanciering voor ondernemingen per regio

Gedeeltelijke indicatoren van de algemene index

53% van de bedrijfsleiders hebben hun relatie met hun bankier(s) inzake kredietverlening als "goed" tot "zeer goed" bestempeld. In november 2011 is de index die gebruikt wordt om de evolutie van het niveau van die relaties te meten in de positieve perceptiezone (5,5 - 10) gebleven, net zoals tijdens de andere edities van de barometer (figuur 4). Ten opzichte van januari 2011 is deze echter achteruit gegaan met 4,8%, namelijk van 6,03 punten naar 5,74 punten.

Figuur 4: perceptie van de bedrijfsleiders over de relaties met hun bankier(s)

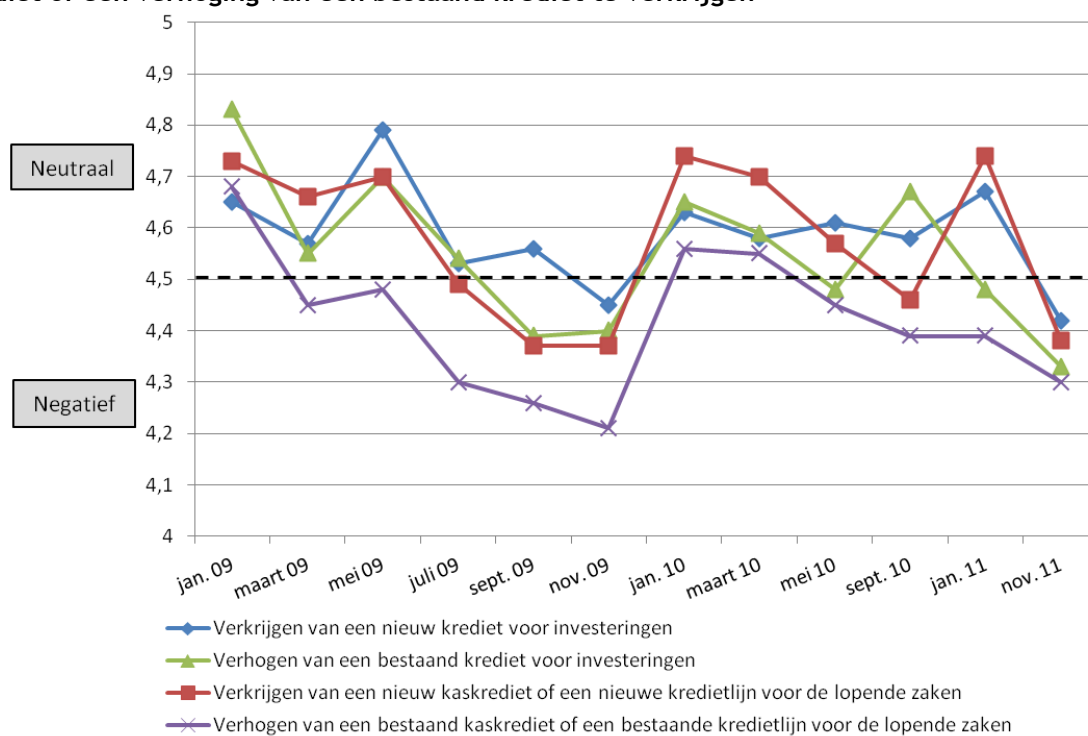

Bij deze 14e editie van de KeFiK-barometer verklaren de bedrijfsleiders dat het voor hen voortaan moeilijker is om zowel nieuwe kredietlijnen als een verhoging van bestaande kredietlijnen te bekomen.

Ten opzichte van januari 2011 is de perceptie van de bedrijfsleiders over het verkrijgen van een nieuw kortetermijnkrediet en langetermijnkrediet gedaald van de neutrale zone naar de negatieve zone eind 2011 (figuur 5). De indicator voor het verkrijgen van een nieuw investeringskrediet is gedaald met 5,4% (van 4,67 naar 4,42 punten) en deze over nieuwe kaskredieten is eveneens gedaald met 7,6% (van 4,74 naar 4,38 punten).

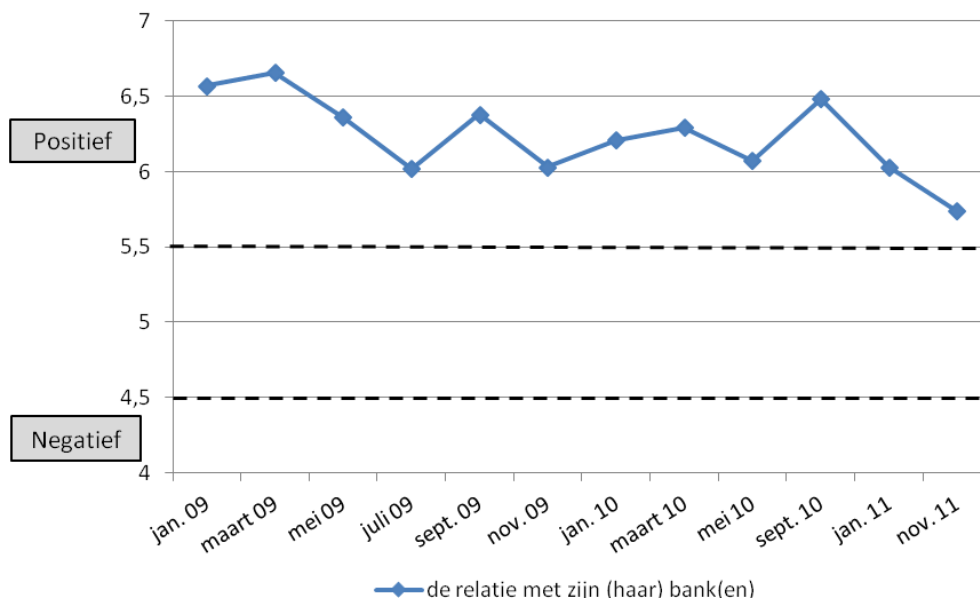
De perceptie van de kleine ondernemingen voor wat betreft de verhoging van een bestaand kortetermijnkrediet en langetermijnkrediet zijn negatief gebleven in vergelijking met januari 2011. De daarop betrekking hebbende indicatoren zijn geëvolueerd van 4,48 punten naar 4,33 punten (zijnde -3,3%) voor de investeringskredieten en van 4,39 naar 4,3 punten (zijnde -2,1%) voor kaskredieten.

Figuur 5: perceptie van bedrijfsleiders over de gemakkelijkhed/moeilijkheid om een nieuw krediet of een verhoging van een bestaand krediet te verkrijgen

De index die de perceptie weergeeft over de termijn voor het verkrijgen van een nieuw krediet is onder de 5 punten gedaald naar 4,83 punten (tegenover 5,16 punten in januari 2011, zijnde een daling van 6,4%) (figuur 6). Over het algemeen blijft het standpunt van de bedrijfsleiders hierover relatief neutraal. De termijn voor het verkrijgen van een nieuw krediet is er volgens hen niet langer of korter op geworden.

Figuur 6: perceptie van bedrijfsleiders over de termijn voor het verkrijgen van een nieuw krediet

In het kader van de barometer meet het KeFiK de evolutie van de toegangsvoorwaarden tot het bankkredieten aan de hand van de PWI-index (prijs, waarborgen, informatie). Deze combineert de scores voor de vragen betreffende de kostprijs van een investerings- of kaskrediet, de omvang van de waarborgen en de hoeveelheid gevraagde informatie die gevraagd wordt door de bank om een krediet te kunnen toekennen.

Globaal genomen waren de bedrijfsleiders in november 2011 van oordeel dat de toegangsvoorwaarden voor het krediet ongunstig waren. Ten opzichte van januari van hetzelfde jaar werd die negatieve perceptie bevestigd door de lichte daling van de index van 2,94 naar 2,85 punten (-3,1%) (figuur 7).

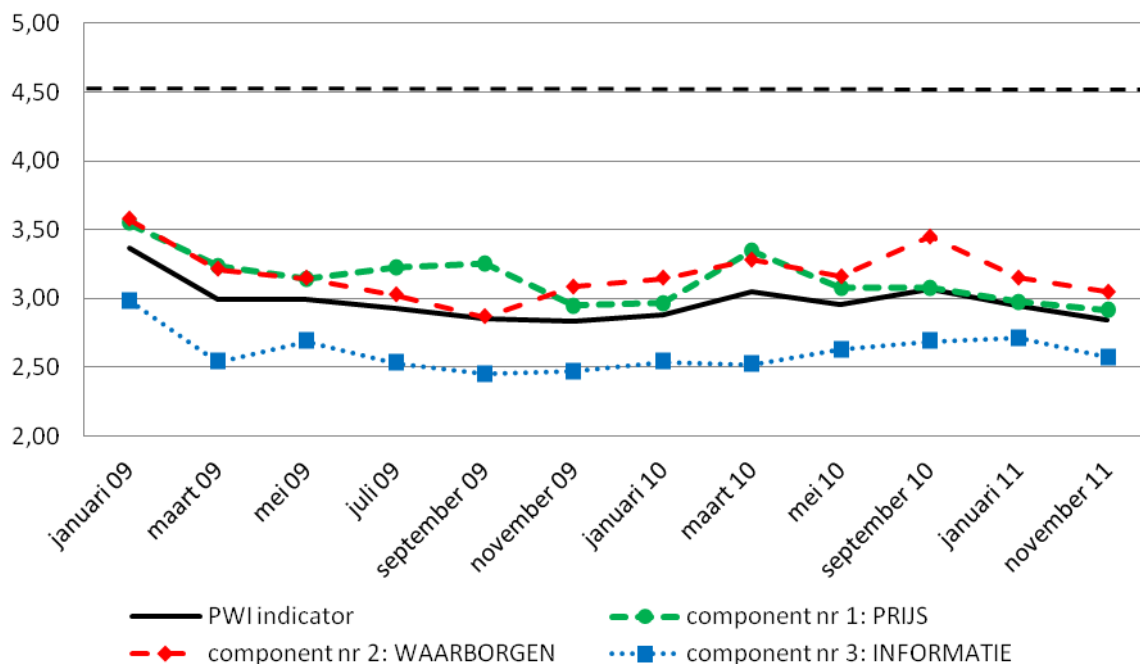
De factor "prijs" is gestabiliseerd in de negatieve perceptiezone op 2,92 punten. Met andere woorden, de bedrijfsleiders vinden de kost van een krediet hoog tot zeer hoog. Wanneer we dit echter in detail bekijken, blijkt dat de perceptie van een investeringskrediet met 5,7% is gedaald (tot 3,31 punten) terwijl de kost van een kaskrediet is gestegen met 3,7% (tot 2,52 punten).

De factor "waarborgen" werd eveneens negatief gepercipieerd door de bedrijfsleiders, tot 3,05 punten (-3,2% ten opzichte van januari 2011). Ze beschouwden de omvang van de gevraagde waarborgen door de banken nog altijd even hoog (2,57 punten, +2,4% ten opzichte van januari 2011)⁴. De grote meerderheid verklaarde dat de banken vroegen om de nieuwe waarborgen op een nieuw krediet ook uit te breiden tot bestaande kredieten (3,53 punten, -6,9% ten opzichte van januari 2011).

Wat betreft de factor "informatie", waren de bedrijfsleiders van mening dat de hoeveelheid informatie gevraagd door de bank voor de toekenning van een nieuw krediet nog verder steeg. De index is verslechterd met -5,2% en ging van 2,71 punten naar 2,57 punten tussen januari en november 2011.

⁴ In dit geval staat de score 10 voor "zeer weinig" en de score 0 voor "heel veel".

Figuur 7: perceptie van de bedrijfsleiders wat betreft de toegangsvoorwaarden tot het bankkrediet (kosten, waarborgen en informatie)

Bijkomende vragen

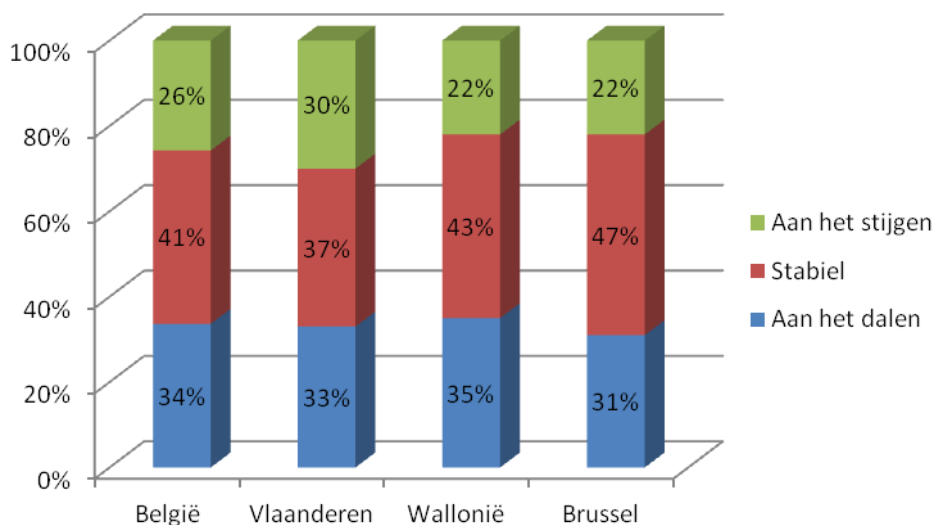
Naast de 11 "perceptie" subvragen, die de absolute index vormen, stel het KeFiK aan de ondernemers nog twee vragen die variëren naargelang de barometer in functie van de actualiteit en het analytische belang van het moment.

Bijkomende vraag n° 1 : hoe is uw liquiditeitspositie geëvolueerd sinds 2009?

De barometer leert ons dat in november 2011, 34% van de kleine ondernemingen in België hun liquiditeiten zagen verminderen sinds de crisis. Bij 41% was er een stabilisering en bij 26% een verhoging (figuur 8). Vlaanderen onderscheidde zich van de andere regio's, met 30% van de ondernemingen die hun liquiditeiten zagen stijgen over deze periode tegenover slechts 22% in Brussel en Wallonië.

In Brussel was er bij 47% van de ondernemingen (tegenover 43% in Wallonië en 37% in Vlaanderen) een stabilisering van hun liquiditeitspositie sinds de crisis. Het is ook in deze regio dat het aandeel van de kleine ondernemingen die te klagen hadden over een daling van hun liquiditeiten sinds de crisis het laagste was (31% tegenover 33% in Vlaanderen en 35% in Wallonië).

Figuur 8: percentage van kleine ondernemingen waarvan de liquiditeitspositie verminderd is/stabiel gebleven is sinds de crisis: regionaal onderscheid

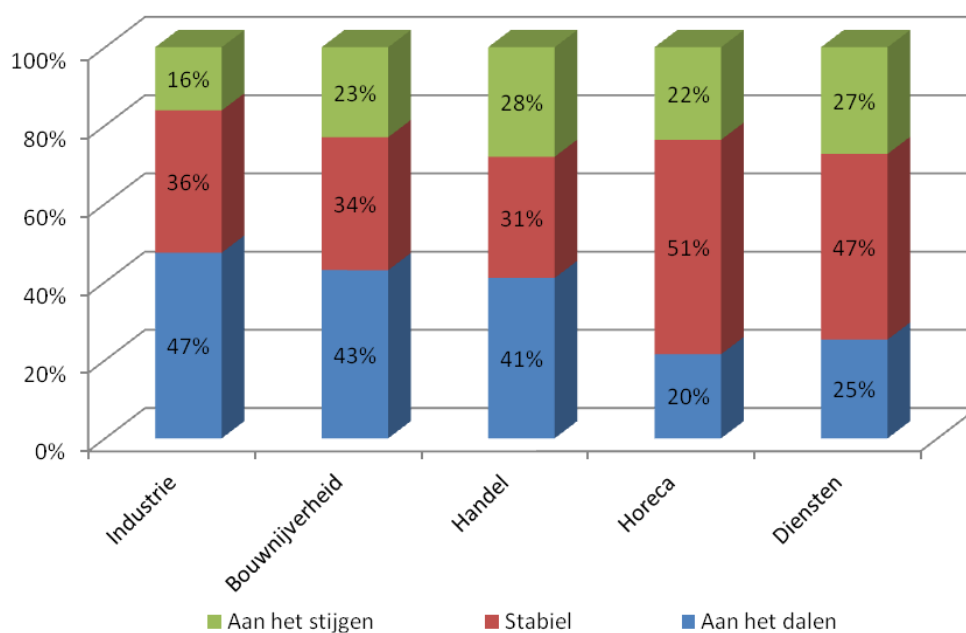

De industriesector, de bouw en de handel telden in november 2011 een veel groter aandeel ondernemingen waarvan de liquiditeitspositie verminderd is sinds de crisis. Deze was voor elk van deze sectoren duidelijk hoger dan het Belgisch gemiddelde (47%, 43% en 41% tegenover 34%) (figuur 9).

De verhoging van de liquiditeiten vond vooral plaats in de handels- en dienstensector bij respectievelijk 28% en 27% van de ondernemingen. Slechts 16% van de ondernemingen in de industriesector spreekt van een verbetering van de liquiditeitspositie.

In de dienstensector en de horeca waren er duidelijk meer ondervraagde ondernemingen die sinds de crisis een stabilisering van hun liquiditeitspositie hebben gekend. Respectievelijk 47% en 51% bevond zich in die situatie (tegenover 41% voor gans België).

Figuur 9: percentage kleine ondernemingen waarvan de liquiditeitspositie/thesaurie is gedaald/zich heeft gestabiliseerd/is gestegen sinds de crisis: onderscheid per sector

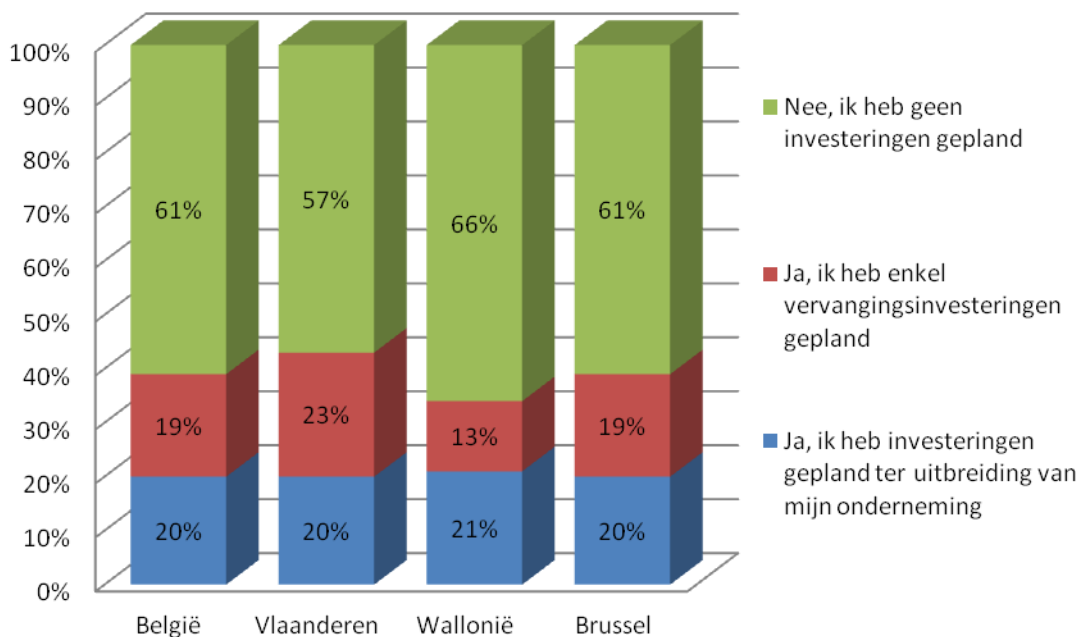

Bijkomende vraag nr. 2: Hebt u in de komende 12 maanden investeringen voorzien?

Gezien de economische omstandigheden van 2011 en de vooruitzichten voor 2012 gaat de evolutie van de investeringen van KMO's en zelfstandigen in België gepaard met heel wat onzekerheden. Dankzij de barometer is het KeFiK, ondanks alles, er in geslaagd om een tendens te ontwaren voor de volgende 12 maanden. 61% van de ondervraagde ondernemingen voorziet geen enkele investering voor die periode. 19% voorziet uitbreidingsinvesteringen en 20% vervangingsinvesteringen.

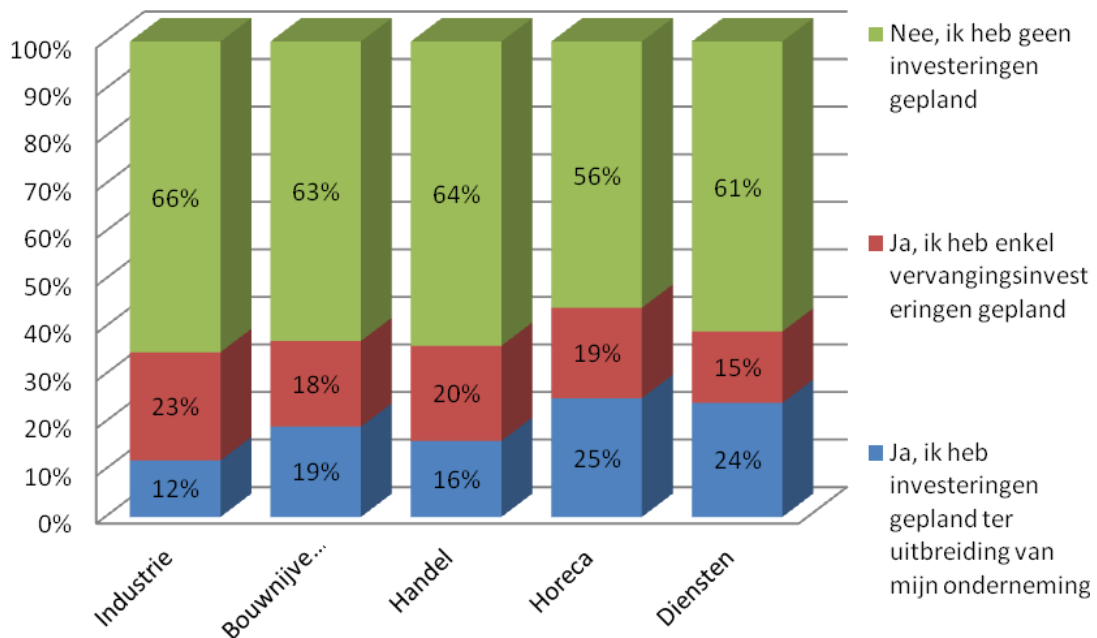
Het aantal ondernemingen dat uitbreidingsinvesteringen voorziet in 2012 was hoger in Vlaanderen (23%) dan in Brussel (19%) en in Wallonië (13%). Voor de vervangingsinvesteringen werden er geen verschillen opgetekend tussen de verschillende regio's. Voor elke regio heeft een kwart van de ondervraagde ondernemingen immers bevestigd dergelijke investeringen te voorzien voor de twaalf volgende maanden. We hebben kunnen vaststellen dat Wallonië procentueel het grootste aantal ondernemingen heeft dat geen investeringen meer voorziet voor 2012 (66% tegenover 61% in Brussel en 57% in Vlaanderen).

Figuur 10: percentage kleine ondernemingen die wel/geen vervangings- of uitbreidingsinvesteringen voorzien binnen de twaalf maanden: onderscheid per regio

In de industriesector verklaarde 23% van de ondervraagde ondernemingen dat zij uitbreidingsinvesteringen voorzien voor 2012. De handelssector komt op de tweede plaats voor wat betreft het plannen van dat soort investeringen (20% van de ondernemingen). De horeca, bouw- en dienstensector bleken in dat verband iets minder dynamisch met respectievelijk 19%, 18% en 15% van de ondernemingen. De horeca en dienstensector hebben daartegenover het grootste aandeel aan ondernemingen die vervangingsinvesteringen voorzien. Met respectievelijk 25% en 24% liggen deze hoger dan 19% voor de bouwsector, 16% voor de handelssector en 12% voor de industrie. Op het einde hebben de resultaten van de barometer aangetoond dat de horeca in november 2011 de sector is met het grootste aandeel ondernemingen dat een investering voorziet in 2012(44%), terwijl dat dit voor industriesector het kleinste aandeel is (34%).

Figuur 11: percentage kleine ondernemingen die wel/geen vervangings- of uitbreidingsinvesteringen voorzien voor de komende twaalf maanden: onderscheid per sector

Besluit

De KMO's en zelfstandigen die in november werden bevraagd naar aanleiding van de 14^e KeFiK-barometer, geven blijk van veel pessimisme wat betreft de toegang tot korte- en langetermijnfinanciering.

Ten opzichte van de economische context van eind 2011 is het vertrouwen in het ondernemersklimaat tot een dieptepunt gedaald sinds de opstart van de KeFiK-barometer in november 2008. Het vertrouwen van de bedrijfsleiders is gedaald in de drie gewesten, maar scoort relatief beter in Vlaanderen dan in Wallonië en Brussel. Alle sectoren werden getroffen door een daling van het vertrouwen van de bedrijfsleiders, maar in de horeca en de handelssector was het pessimisme het grootst.

De perceptie van de toegang tot financiering verstrakt en blijft ongunstig voor de kleine ondernemingen en de zelfstandigen. De algemene index die de evolutie meet heeft zijn laagste peil ooit bereikt sinds de eerste peiling van de barometer. De terugval van de index vond vooral in Vlaanderen plaats, maar alweer bleven de kleine ondernemingen in Vlaanderen over het algemeen minder pessimistisch dan in Wallonië en in Brussel. De perceptie van toegang van de kleine ondernemingen tot bankfinanciering is zeer sterk achteruitgegaan in de horeca-, bouw- en dienstensector.

De PWI-index (Prijs-Waarborgen-Informatie) die de kostprijs van een investerings- en een kaskrediet bepaalt, de omvang van de waarborgen en de door de bank gevraagde informatie, is eveneens achteruit gegaan ten opzichte van januari 2011. De bedrijfsleiders vinden in november 2011 dat de kostprijs van een investeringskrediet en een kaskrediet hoog tot zeer hoog is en dat de banken steeds meer waarborgen en informatie vragen vooraleer een krediet toe te staan. Volgens hen wordt het eveneens moeilijker om zowel een nieuw investeringskrediet, een nieuw kaskrediet of een nieuwe kredietlijn op korte termijn te bekomen. Een bestaand krediet verhogen is ook moeilijker geworden.

Ondanks deze evoluties, beschouwt meer dan 50% van de bedrijfsleiders de relatie met zijn bank(en) nog steeds positief.

61% van de ondernemingen zegt geen investeringen voor de twaalf eerstkomende maanden te voorzien. In de drie gewesten overweegt 20% van de bedrijfsleiders vervangingsinvesteringen te doen in 2012. Op sectoraal niveau zijn het vooral de horeca (25%) en de dienstensector (24%) die dat soort investeringen hebben voorzien voor de komende maanden. Wat betreft de uitbreidingsinvesteringen onderscheidt Vlaanderen zich van de twee andere gewesten. 23% van de Vlaamse bedrijfsleiders hebben er voorzien in de twaalf eerstkomende maanden, tegenover 13% en 19% in Wallonië en in Brussel.

De dienstensector en de horeca hadden in november 2011 de meeste ondernemingen die een vervangings- of uitbreidingsinvestering voorzien voor 2012. Het feit dat 75% van de ondernemingen uit de dienstensector en 80% uit de horeca hun liquiditeitspositie gestabiliseerd of verbeterd zagen sinds de crisis, zou effectief de aanleiding kunnen zijn voor die investeringen in 2012.

Meest recente studies KeFiK:

Verslag kredietverlening van het 3de trimester 2011 en voorgaande versies:

http://www.cefip.be/FILES/NL/9_1_octroi.html

Enquête KMO-financiering 2010 en voorgaande versies :

http://www.cefip.be/FILES/NL/9_2_enquete.html

13e KeFiK-barometer - januari 2011 en voorgaande versies:

http://www.cefip-kefik.be/FILES/NL/10_7_KeFiK_en_de_crisis.html

Eerstvolgende studies KeFiK:

In kaart brengen van de overdracht van ondernemingen in België: Realiteit en vooruitzichten in 7 indicatoren.

Enquête KMO-financiering 2011

15^e KeFiK-barometer

Contact

CeFiP-KeFiK asbl-vzw

02/209 08 35

info@cefip-kefik.be

Bijlagen

A2: overzichtstabel van de gedeeltelijke indicatoren van de algemene index

	jan 09	maart 09	mei 09	juli 09	sept 09	nov 09	jan 10	maart 10	mei 10	sept 10	jan 11	nov 11
de relatie met zijn (haar) bank(en)	6,57	6,66	6,36	6,02	6,38	6,03	6,21	6,29	6,07	6,48	6,03	5,74
De termijn voor het verkrijgen van een nieuw krediet	5,02	5,01	4,86	4,89	4,95	4,8	5,3	5,4	5,13	5,28	5,17	4,83
Verkrijgen van een nieuw krediet voor investeringen	4,65	4,57	4,79	4,53	4,56	4,45	4,63	4,58	4,61	4,58	4,67	4,42
Verhogen van een bestaand krediet voor investeringen	4,83	4,55	4,7	4,54	4,39	4,4	4,65	4,59	4,48	4,67	4,48	4,33
Verkrijgen van een nieuw kaskrediet of een nieuwe kredietlijn voor de lopende zaken	4,73	4,66	4,7	4,49	4,37	4,37	4,74	4,7	4,57	4,46	4,74	4,38
Verhogen van een bestaand kaskrediet of een bestaande kredietlijn voor de lopende zaken	4,68	4,45	4,48	4,3	4,26	4,21	4,56	4,55	4,45	4,39	4,39	4,3
De omvang van de nieuwe waarborgen voor bestaande kredieten	4,22	3,78	3,89	3,7	3,16	3,81	3,67	3,97	3,74	4,3	3,79	3,53
De kostprijs van een investeringskrediet	4,02	3,63	3,63	3,7	3,73	3,62	3,56	3,95	3,58	3,64	3,51	3,31
De omvang van de door de bank gevraagde informatie	2,98	2,54	2,69	2,53	2,45	2,47	2,54	2,52	2,63	2,69	2,71	2,57
De omvang van de door de bank gevraagde waarborgen	2,93	2,64	2,4	2,35	2,57	2,36	2,62	2,59	2,58	2,6	2,51	2,57
de kostprijs van een kaskrediet	3,07	2,84	2,65	2,75	2,78	2,26	2,37	2,73	2,56	2,5	2,43	2,52